

262232

1. Paulus geleert en de yoten Gamaliela. 2. Heeft lust in de doot Stephanus. 3. Onsfinge bresen om de Christenheit te versolgen.

4. Paulus van den heere bekeert. 5. Wert door Ananias gedeut. 6. De Damascus by nacht in een mande over de mure neder gelaten.

Geographische beschryvinge, VAN DE WANDELING DER APOSTELN ende de Reylen PAULI; Mitsgaders de Landen ende Rycken daer sij het Evangelium eerst hebben vercondicht. met vlyt gecorrigiert door Claes Janß Vischer.

7. Paulus opgenomen tot inden derden Hemel. 8. Wert met Beornabas gesonden te prediken. 9. Blinas den toevener wert blind en laet hem leyden.

10. Den Krepulen tot Lyfven wert gaende gemaeckt. 11. De hoden komen om te offeren. 12. Door de Loden steygen sij Paulum en Stefan hem byten.

13. India wert bekeert en gedeut. 14. Een dienstmaect wert haer waer seggende geest verdraven. 15. Paulus en Silvan daer over gegeselt.

16. Paulus leert tot Athenen. 17. Door sijn Sweetdoeken geusen de kranchen. 18. De Duytschweerders werden overvallen ende haer Boeken verbrant.

19. Paulus weckt vander doot Eutychus. 20. Naemt te Miletum sijn afscheyt. 21. Agabus voorsijt Paulus sijn binden als hij te Jerusalem sal komen.

22. Paulus tot Jerusalem gevangen. 23. verantwoort hem op de brappen. 24. Konige Iuden sweren hem de doot des by na Antipatrus gebracht wert.

25. Paulus lydt schijbreuck nent 't Eylandt Malite. 26. en wert tot Rome voor den Keyser Nero gebracht. en eyndelyck geboet.

dc

1. m. fende l. Phrygiën en m. Galatiën, vverden verhindert door den H. Geest, hi woort in n. Asia te predicken, ende aen o. Misen gekomen zijnde, poogden nae p. Bithynien te gaen; doch vverden echter belet, vvaer over lyt quamen tot 20. Troas, alvvaer Paulus door een geficht des nachts geroepen vverdt, om in q. Macedonien te komen, dies hy over-vuert tot 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57.

1. m. fende l. Phrygiën en m. Galatiën, vverden verhindert door den H. Geest, hi woort in n. Asia te predicken, ende aen o. Misen gekomen zijnde, poogden nae p. Bithynien te gaen; doch vverden echter belet, vvaer over lyt quamen tot 20. Troas, alvvaer Paulus door een geficht des nachts geroepen vverdt, om in q. Macedonien te komen, dies hy over-vuert tot 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57.

1. m. fende l. Phrygiën en m. Galatiën, vverden verhindert door den H. Geest, hi woort in n. Asia te predicken, ende aen o. Misen gekomen zijnde, poogden nae p. Bithynien te gaen; doch vverden echter belet, vvaer over lyt quamen tot 20. Troas, alvvaer Paulus door een geficht des nachts geroepen vverdt, om in q. Macedonien te komen, dies hy over-vuert tot 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57.

op de trappen des Burchts front, weert hem toe-gelaten met de menigheit des volcks (die hem gevolgt waren) te spreken, Act. 21.

Hier verhaelt hy van vvaer hy geboren was, waer opgevoedt, by wie onderwelen, ende wat hy bedreven hadde; eyndelick, sijn bekeerlinge ende t' ghevolgh van dien, waer over de Ioden even onfluymigh tegen hem aan-riepen, hy binnen ghebracht zijnde, ende met geelien onderfocht, seyde een Rooms-burger te zijn, daer over hy terfont ontbonden werdt, Act. 22.

Den Raedt der Ioden Paulus verhoort hebbende, werden on-eens, waer over veertigh mannen met eede sich selven verwoeren, niet te fullen eten voor datse Paulum soudé gedoot hebben. Den Oversten der Romeynen dit aengedient zijnde, sendt hem tot Felix onder de bevaringe van 400 Voet-knechten ende 70 Ruyteren; dese quamen dan des nachts tot 45. Antipatris, ende des andren daeghs binnen 10. Cesarien, alvvaer sy hem 45. neffens den brief van Claudius Lysias aen Felix over-leverden, Act. 23.

Nae vijf dagen wert Paulus ende sijne aenklagers by Felix verhoort, ende de faecke uyt-geleest tot de komite van Lysias: oock Pauls banden verlicht, tot dat Porcius Festus als Stadt-houder in plaetse van Felix te 10. Cesarien quam, Act. 24.

Paulus in tegenwoordigheit van sijn aenklagers by Festum verhoort, beroept hem op den Keyser, Act. 25.

Daer nae wederom voort-ghebracht, werdt verhoort by den Koningh Agrippa, den Stadt-houder Festus, ende Bernice, Act. 26.

Hy wert gefonden neffens eenige andre gevangenen na 46. Roemen tot hondert van de Italiaensche Bende, ende sy voeten van 10. Cesarien in een Schip van 47. Adramita, een Stadt gelegen in l. Phrygiën, komende des andren daeghs tot 48. Sidon, alvvaer hem den Hoof-man toeliet de Vrienden te befoecken, die hem op sijne reyse besorghden, van daer voeren sy door tegen-wint aen de noort-zijde dicht onder g. Cypren henen, ende quamen tot 49. Myra, alvvaer sy vonden een schip van 50. Alexandrien, dat nae t. Italien wilde, daer in sy alle over-ginghen, ende voeren t. feer langhsaem, komende na veel dagen nevens 51. Guides, daer nae by 52. Salomona, en eyndelick in een plaetse, genaemt de 53. Schoone-haven, gelegen by de Stadt 54. Laska, in t. Eylant v. Creta, alvvaer Paulus haer vermacende te blijven, voor-houdende de ongestadigheit van t' vverdt, als zijnde den Somer ghepaffert, ende daghelicks storm-vindende te verwachten, maer den Hoof-man, meer den Schipper en de Stierman, dan Paulus achtende, dede haer voort-varen, te meer, alsof sy meenden te overwinteren niet verre van daer, aen het selve Eylant, in een bequame haven, 55. Phenix genaemt: Maer alsof haer den storm haest over-viel, werden sy met een onstuyme Zee en stercken Oosten-windt daer voort-by gedreven, loopende onder het Eylant 56. Claudia, alvvaer hy het boot in-haelden, ende het Schip om-gorden, vrefende te vervallen op de drooghte 57. Syrtus, t' welck is een ghevaerlicke sandt-plaet ende drayf-stroom, gelegen onder de kust van x. Africa, dit onweder aen-houdende, x. begonden sy den derden dagh eenigh goet over boot te werpen, streken hun zeyl, ende dreven so henen, met een overtrocken lucht, siende in veel dagen noch Sonne, noch Sterren; den veertihenden dagh begonden sy landt te sien, doch alsof sy t' selve niet en kenden, wierpen sy het Loot op twintigh, ende weynigh tijds daer na op vijftien vadem, waer over sy vier Anckers lieten vallen, ende tegen den dagh het vernaemt zijnde, wierpen sy haer last over boot; met den dagh het Lant haer noch onbekent zijnde, sagen sy eenen inham die wat strand hadde, tegen het welck sy geraden vonden het Schip aen te setten, sy fy konden; de Anckers dan gelicht, ende het zeyl bygeleest hebbende, wonden het na Landt, alvvaer sy geraecten met het voor-schip op een zandt-plaet, vvaer over het achter-schip van t' gewelt der baren aen slucken gesmeten, ende vernielt vvert; die dan siveemmen konden, begaven haer na Landt, de rest op plancken aen Lant geraecten, zijnde in getale 276 zielen, Act. 27.

Dit gevaer aldus ontkomen zijnde, verstonen sy dat het vvas een Eylant 58. Melita, of hedendaegs Malta genaemt; de inwoonders ontvingen haer vriendelick, ende bewesen haer alle vriendschap. Paulus genas daer oock veel siecke ende gebrekelecke menschen; daer na zijn sy van daer gevaren met een Schip van Alexandrien, genaemt Caistor en Pollux, t' welck aldaer over-vvintert hadde, ende quamen te 59. Syracusen, daer sy drie dagen bleven, en voeren van daer tot 60. Regium, alvvaer sy den wint Zuydelick kregen, en quamen tot 61. Puteolos, daer sy Broeders vonden, en seven dagen bybleven, gaende van daer na 46. Roemen, van vvaer de Broedren (van haer komite bericht) haer te gemoet quamen tot 62. Appymerck, en een plaetse genaemt de 63. Dry-tabernen: ten laetsten komende binnen 46. Roemen, alvvaer den Hoofman sijn gevangenen over-leverde aen den Oversten des Legers; maer Paulus vverdt toegelaten op hem-selven te vvoonen, onder de bevaringe van een Krijgh-knecht, die op hem gedurigh paste: Paulus dan aldaer een huys gehuert hebbende, Predickte twee jaren het Euangelium, ende schreef binnen 46. Roemen dese volgende Sendt-brieven, te weten: aen de m. Galaten, 32. Ephesien, 23. Philippensen, 64. Coloffensen en aen Philemon; daer na is hy (so de historien getuygen) onder de regeringe des Keyfers Nero onthalt. Goertunfinge Leter, hier mede eyndigen vvy, in t' kort verhaelt hebbende, t' gene ons (deser materie aengaende) in Godes Heyligh Woort is bekent gemaect; vvaer voorts belanght eenighe Historien daer in dat breeder vvert beschreven het vverderivaren van d'ander Apostelen, vvaer sy geyest, gevangen, ende omgebracht zijn, laten wy in sijne vveerde; so veel ons belanght, zijn hier mede vernoecht, alsof wy dese Kaerten, midtsgaders de Beschrijvinge daer achter, met alle vlijt, en meer als gemeene neerfligheit hebben by een gestelt, overlien, ende curieuselick gecoorrigeert: Verfoecken derhalven ootmoedlick, dat dese onsen at-beyt met genegentheyt aengenomen wert. Vaert wt.

Verklaringe over de Geographische Afbeeldinge der Landtschappen, by den Apostelen ende hare Afgesonden-Broedren bevaren en doorwandelt.

Als mede eenen van t. Landt Canaan, ten tijden Christi, midtsgaders des Heeren Wandelinghe. Soo en konden vvy met recht niet nalaten, noch daer by te voegen dese Landt- ende Zee-Kaert, als ten hooghsten noodigh, om te vertoonen de Koninkrijcken en de Landen, by des Heeren Apostelen doorwandelt, welcke Kaerte in sich vervatt een gedeelte van Asia, Europa, ende van Africa; doch alsoo de gelegentheit van onse plaets niet toe en laet, vvytloopigh dese Landen te beschryven, haer gelegentheit, vruchtbaerheit, nature, als mede hare grensen, soo hebben vvy in de Kaerte yeder Landtschap in t' bysonder met stipplinghen van den anderen gheleyden, ende de namen met Capital-letteren daer in gestelt, van de natuyte en vruchtbaerheit kan in and'te vvytloopigher Landt-beschryvinge na-gefocht ende gelefen werden. De laetste Schip-vuert Pauls (als hy gevangen na Roemen vverdt gebracht) is hier met dubble stipkens aengevefen, de Steden en plaecten met letteren ende Cyffer-getallen, te weten daer de Apostelen zijn door-gereyft, ende oock haer lomwijlen voor eenigen tijt hebben onthouden, oock werden hier aengewelen de seven Gemeenten, ofte * Kercken van Asia, daer van den Euangelist ende de Apostel Ioannes mentie maect in t' boeck sijnner Openbaringe als hy op het Eylant * Pamos door den Keyser Domitianus gebannen was. Ende is elke Stadt met een stercken aengtecken, om alles by den lust-gierigen Leter gemakelick nae te sien, ende bequamelick uyt te vinden, t' gene in dese Beschrijvinge verhaelt wort: voorts is tot vermaeck van het oogh hier noch figuerelick afgebeeldt de principaelste acten ende wederteringen Pauls, ende in yeder parck met letteren aengevefen ende verklaert.

Nae dat onsen Heere Christus ten Hemel opgevaren ende van sijne Discipelen gheleyden vvas, hielden haer de Apostelen neffens d'ander 1. Geloovigen volgens sijn bevel by malkanderen binnen 1. Ierusalem, ende ontfingen na thien dagen den Heyligen Gheest, Predickende met verscheden tongen, vvaer door de Gemeente vverdt bygevoecht drie duysent zielen, Act. 1. en 2. Petrus ende Ioannes opgaende na den Tempel, maken een Kreupel-geboren gedreyt, werden beyde gevangen, ende des andren daeghs met een scherp dreymement wederom los gelaten: hier getal der Geloovigen wert ontrent vijftien duysent, Act. 3. en 4.

Petrus bestraft Ananias ende Sapphiram, die beyde haestigh doot blijven, hy doet in Christi Naem veel teekenen ende vunderheden, vvaer over de Over-Priesters en de Sadducen de Apostelen gevangen setten, doch vverden dese nachts door den Engel daer uyt verlost, Act. 5.

By de Gemeente wert om gevechtiche reden seven Diaconen gekoren, onder welke was Stephanus, die om het getuygenis Christi werdt ter doot gesteynt, Act. 6. ende 7.

Als doo geschiede groote vervolginghe tegen de Gemeente binnen 1. Ierusalem, waer over sy verstroyden in a. Iudea ende b. Samaria, behalven de Apostelen, ende de verstroyde ginghen al om ende verkondighden 2. het Woort. Philippus predickt tot 2. Samaria het Euangelium, de Geloovigen aldaer ontfangen den Heyligen Geest: Simon den Toovenaar vvert van Petro gestraft, ende Philippus doopt den Kamelingh der Koninginne Candace, op den vvegh tusschen 1. Ierusalem ende 3. Gasa, van vvaer hy door den Geest des Heeren vverdt vvech-genomen, ende 4. gevonden te 4. Asten, Act. 8.

Paulus nae 5. Damascus reysende om de Geloovigen aldaer gelijk binnen Ierusalem te vervolgen, vvert onderwegen van den Heere tot een Apostel geroepen, met blindtheyt geslagen, van Ananias de handen opengeleyt, binnen Damasco gedoopt, ende vverderom siende, alvvaer hy den Heere terfont predickt: van daer vertreckt hy nae c. Arabien, om aldaer het Euangelium te prediken, Gal. 1. 17. Keert wederom na 5. Damascus, alvvaer de Ioden hem sochten te dooden, doch vverdt van de Christenen by nacht over de muere der Stadt in een Mandt uytgelaten, ende quam nae drie jaren vverder binnen 1. Ierusalem, om den Apostel Petrus te befoecken, aldaer blijvende vijftien dagen, Galat. cap. 1. vers 18. De Griekesche Ioden hem na t' leven staende, vvert hy van den Broederen in t. Syriaen, ende c. Cilicien, ende komt in sijnner geboorten-stadt 7. Tarsus, Petrus onder tusschen mede al-omme reysende, komt tot 8. Lyddas, predickt aldaer het Euangelium, ende maect Eneam den gichtigen gesont, veel volcks vvert bekeert tot een Heere, hy wert van hier gehaelt 9. binnen 9. Toppe, ende verweckt Tabitha van der doot, blyvende aldaer vele dagen ten huysen van Simon den Leer-bereyder, Act. 9. Petrus ten huysen des Leer-bereyders werdt door een Hemels gesicht onderwelen, ende verckerkt van t' beroep der Heydenen, vverdt van daer gehaelt tot 10. Cesarien, een Stadt gelegen aen de Zee, alvvaer hy den Hoofman Cornelio bekeert, neffens noch andere Heydenen die alle gedoopt zijnde, den Heyligen Geest ontfingen, en spraken met vremde tongen, Act. 10. Petrus keert vverderom nae 1. Ierusalem, gevende aldaer reekenschap sijnnes handels; de verstroyde Broedren verkondighden onder tusschen f. g. 11. Christum in de Landen f. Phnicien, g. Cypren, ende tot 11. Antiochien, A. 40. de Hoof-stadt des Koninkrijck d. Syriaen, die van Ierusalem sulcks verstaende, senden dervvaerts Barnabam, desen daer komende, gaet voort

na 7. Tarsen om Paulus te foecken, ende hem aldaer gevonden hebbende, reysen sy beyde na 11. Antiochien, verstercken de gemeente een geheel jaer, die van doen af de naem van Christenen gegeven vvert: oock quamen daer eenige Propheten van 1. Ierusalem, onder allen eenen Agabus, voorgegange enen dieren tijdt over het gantsche Aertrijck, Act. 11.

Den Apostel Iacobus die een Broeder Ioannis ende een Sone Zebedi vvas, vvert van den Koningh Herodes Agrippa, met den siveerde gedoot, en Petrus strengelick ghevangen zijnde, vvert door een Engel uyt de gevangenisse gehaelt ende verlost: hy verlaet 1. Ierusalem, gelijk oock deden Paulus ende Barnabas, die met haer nemen Ioannes, die toege-naemt vvas Marcus, Act. 12.

Tot 11. Antiochien vvert Paulus ende Barnabas door den Heyligen A. 41. Geest afghesondert, ende gefonden nae e. Cilicien, van vvaer sy over-seepten op 12. Salamis, ghelegen in t' Eylant g. Cyprus, t' vveck sy door-reyden, ende predickten over al het Euangelium, komende ten laetsten tot 13. Paphos, alvvaer Elmas den Toovenaar met blindtheyt gheslagen, ende Sergius Paulus een Stadt-houder des Konings tot het gelooe gebracht vvert; van hier vaert sy vverderom ende komen tot 14. Pergen, een Stadt gelegen in h. Pamphiliën, doch Ioannes Marci verlaet haer, ende reys nae 1. Ierusalem, sy daer en-tegen gan Landt-vuert in, ende quamen tot 15. Antiochien, een Stadt gelegen in i. Pisidien, alvvaer sy enige, soo Heydenen als Ioden, tot het gelooe brachten; doch vverden eyndelick door het ophitfen der vverdt-hoorighe Ioden van d'inwoonders ten Lande uytgedreven, vvaer over sy het loof van hare voeten gescht hebbende, keerden na t' Landt k. Licoonia tot k. de Stadt 16. Iconien, Act. 13.

In dese Stadt hebben sy veel volcks ghevonnen, vvaer door de Burgerlijke gedeelt vverden, sommige den Apostelen, ende andere den Ioden aanhangende, ontfondt oock een oploep aldaer, om den Apostelen smaetheyt aen te doen, ende eyndelick te steenigen; maer sy vertriecken van daer na de Steden 17. Lystryen ende 18. Derben, ende predickten al-omme het Euangelium, ende tot 17. Lystryen maecte Paulus eenen geboren kreupel gefont: het volck dit siende, ripen in hare Tale, de Goden zijn in gedaente van menschen tot ons gekomen: oock quamen sy om voor haer te offeren door haren Priester, t' vveck dese Apostelen met groote moeyten nauvelicks en konden tegen houden, maer alsoo de Ioden van 15. Antiochien ende 16. Iconien oock aldaer quamen, ende het volck over-reden, soo steenighden sy Paulum, ende sleecten hem als door buyten de Stadt, doch hy van de Discipelen omringht zijnde, stond op, ende gingh des andren daeghs met Barnabas na 18. Derben, alvvaer sy het Euangelium verkondighden ende vele Discipelen aenvvonden, reysende voorts vverderom op 16. Iconien, 17. Lystryen, ende 15. Antiochien, versterckende de Broedren, ende stelden in elke plaetse Ouderlingen; i. Pisidien aldus doorwandelt ende verforcht hebbende, keerden na h. Pamphiliën, leerende tot 14. Pergen, vvaer sy keeren na 19. Attalien, een Stadt gelegen aen de Middellandsche Zee, daer sy 19. te Scheep afvoeren na 11. Antiochien in d. Syriaen, ende verhaelden de Broedren aldaer alles wat sy vernicht ende uytgetaen hadden, blyvende eenen langen tijdt aldaer, Act. 14.

Omtrent desen tijdt begon den dieren tijdt van Agabo voortleyt, duc-rende van het vierde tot het achtste jaer des Roomschen Keyfers Claudius, Ioseph. antiq. lib. 20. cap. 3. Hier over sonden de Christenen onder den Heydenen, een milde hant-reyckinge den Broedren die in a. Iudea woon-den, door de handen Pauls en Barnabas, Act. 11. 29. Dit geschiede omtrent 17 jaer nae de bekeerlinge Pauls, dat is, 14 jaer nae dat hy uyt c. Arabien quam, Gal. 2. 1. Paulus ende Barnabas haer vverderom be-gevende nae 11. Antiochien, komt Petrus oock aldaer, ende vverdt wel ernstigh van Paulus in t' aenghesicht vvedtsproken over sijne vveyn-ferye, Gal. 2. 11. En alsoe eenige Broedren uyt a. Iudea dreven, dat de Geloovige Heydenen oock moesten betreden werden, stelde sich Paulus ende Barnabas daer tegen, waer over goet gevonden wert, en oock bello-ten, haer beyde neffens noch eenige andre Broeders te senden na Ierusa-lem, om met de Apostelen aldaer over dese sake te spreken; dit Concilium ofte Synodus wert gehouden tot 1. Ierusalem, in t' negende jaer des Key-fers Claudius, ende vvas de eerste vergaderinghe over questie der Religie des Nieuwen Testaments: dese Synodale vergaderinge dan cendrachtel-ick ge-eyndicht zijnde, vverde Paulus en Barnabas, neffens Iudas toe-genaemt Berfabas en Silas, oock Silvanus genaemt, vverderom gefonden na 11. Antiochien, om den Broedren aldaer bekent te maken, soo mon-delingh als by geschrift het becluyt der Apostelen ende Ouderlingen, bestaende in vierderley onthoudinge, te weten, van t' gene den Afgoden geoffert vvas, van den Bloede, van t' verstickte, ende van Hoertery, dit becluyt wert met groote blijdschap aengenomen. Iudas en Silas een tijdt langh daer geleert hebbende, is Iudas met oorlof vertriecken, ende Silas daer gebleven. Paulus ende Barnabas vinden goet de Geloovigen te befoecken in yeder Stadt daer sy het Euangelium verkondicht hadden, Barnabas nu wilde tot dit werck mede nemen Ioannes, toegenaemt Mar-cum, doch Paulus en wilde sulcks niet toelassen, om dat hy haer als boven verhaelt is, verlaten hadde als sy in h. Pamphiliën quamen; hier over ontfondt tusschen haer een verbitteringhe, waer over sy van malkand'ren scheidten, ende Barnabas met Marcus voeren nae Cypren, maer Paulus nam met hem Silam, ende reysde door d. Syriaen ende e. Cilicien, ver-sterckende over al de Gemeente, Act. 15.

Paulus gekomen zijnde tot 18. Derben, becluyt Timo- A. 51. theum om der Ioden wille, neemt hem in sijn geselschap; ende door-rey- fende

ULB-Halle ks. B II 4 12

